

Adviescommissie afgesloten strafzaken

Postbus 20303 2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Korte Voorhout 8
2511 EK Den Haag

Zaak [verzoeker] (ACAS 030)

Beknopt relaas van de feiten

Op 26 februari 2003 zijn in een woning in Helmond drie mannen door vuurwapengeweld om het leven gebracht: [slachtoffer 1], [slachtoffer 2] en [slachtoffer 3]. Betrekkelijk snel daarna konden, in maart 2003, drie personen in Duitsland worden aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij deze levensdelicten: [betrokkene 1], [betrokkene 2] en verzoeker.

Verzoeker heeft in zijn verklaringen als verdachte enig inzicht gegeven in de achtergronden van de drievoudige moord. Hij zou in juni 2002 in opdracht van [betrokkene 3] met € 50.000 naar Nederland zijn gereden.¹ Dat geldbedrag was een aanbetaling voor een beoogde aankoop van 100 kilogram hasj. Volgens verzoeker is hij vervolgens geconfronteerd met problemen rondom de levering van die partij hasj. In verband met een zitting in Berlijn, in een hem aangaande strafzaak, en door zijn aansluitende detentie in Duitsland voor die strafzaak, kon verzoeker de oplossing van die problemen toentertijd niet afwachten. Tijdens verzoekers detentie in Duitsland, heeft [betrokkene 3] mensen naar de Nederlandse leverancier van de partij hasj gestuurd om het geld of de hasj op te eisen. De leverancier weigerde dat, omdat hij de desbetreffende mensen niet kende.

Na zijn vrijlating is verzoeker naar zijn zeggen opnieuw benaderd door [betrokkene 3]. Verzoeker moest de mislukte transactie uit juni 2002 “goedmaken”. De gedachte was om 200.000 XTC-pillen te bestellen en die te betalen met vals geld. Op die manier zou het verlies van € 50.000 bij de voorgenomen transactie in juni 2002 recht worden gezet. Volgens verzoeker is hij daarom op 22 februari 2003 met [betrokkene 1] en [betrokkene 2] naar Nederland gereden. [betrokkene 2] zou door [betrokkene 3] zijn meegestuurd om eventuele problemen op te lossen. Volgens verzoeker heeft hij op 26 februari 2003 in de woning te Helmond een tas met 80.000 pillen in ontvangst genomen en heeft hij die woning vervolgens verlaten. [betrokkene 2] is daarna nog korte tijd in de woning gebleven en hij heeft toen de drie slachtoffers gedood met een vuurwapen. De drie slachtoffers hadden overigens niets te maken met de mislukte transactie in juni 2002.

Rechtsgang

Verzoeker is in Nederland vervolgd voor het medeplegen van drievoudige moord. Hij is in eerste aanleg door de Rechtbank te 's-Hertogenbosch op 6 oktober 2004 veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van 18 jaren. In hoger beroep is verzoeker op 12

¹ In het dossier wordt de naam [betrokkene 3] gebruikt ter aanduiding van een familie die in Berlijn is gesitueerd. Verschillende leden van die familie worden in verband gebracht met een criminele organisatie. In dit advies wordt geen onderscheid gemaakt tussen verschillende leden van de familie [van betrokkene 3], omdat in het dossier niet steeds helder is verwoord op welk lid van de familie of de criminele organisatie wordt gedoeld.

december 2006 door het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Volgens de bewezenverklaring zijn de dodelijke schoten afgevuurd door verzoekers mededader, [betrokkene 2].²

Het Hof heeft overwogen (p. 3 van het verkort arrest) dat de bewezenverklaring in de kern steunt op de verklaringen van medeverdachte [betrokkene 2] en de verklaringen van de getuigen [betrokkene 1] en [betrokkene 4]. Verzoeker zou, volgens een verklaring van medeverdachte [betrokkene 2], in Nederland zijn afgeweken van het aanvankelijke plan om met vals geld XTC-pillen te kopen, omdat de Nederlandse leveranciers de verdovende middelen niet naar een door verzoeker te bepalen plaats wilden brengen. Het nieuwe, door verzoeker uitgedachte plan zou volgens [betrokkene 2] zijn dat [betrokkene 2] de Nederlandse leveranciers van het leven zou moeten beroven. Daarvoor zou verzoeker een in hoogte oplopend geldbedrag aan [betrokkene 2] hebben geboden, waarbij onder meer een bedrag van € 25.000 is genoemd en waarbij uiteindelijk € 30.000 is toegezegd. Bij die onderhandelingen – die op 25 februari 2003 plaatsvonden – was [betrokkene 1] aanwezig. Nadat die onderhandelingen tot overeenstemming tussen verzoeker en [betrokkene 2] hadden geleid, zouden verzoeker en [betrokkene 2] elkaar de hand hebben gegeven. [betrokkene 1] heeft volgens [betrokkene 2] deze handdruk ter bezegeling doorgeslagen.

Volgens het Hof vindt deze verklaring van [betrokkene 2] steun in de verklaring van [betrokkene 1]: [betrokkene 1] zou verzoeker herhaaldelijk over geld hebben horen praten en in een gesprek ook “twenty-five” hebben horen zeggen. [betrokkene 1] heeft tevens verklaard dat hij inderdaad de handen van verzoeker en [betrokkene 2] heeft doorgeslagen.

Over de betrouwbaarheid van de verklaringen van [betrokkene 2] en [betrokkene 1] heeft het Hof onder meer overwogen (verkort arrest, p. 4):

“Anders dan de verdediging acht het hof niet aannemelijk dat de medeverdachte [betrokkene 2] zijn verklaringen heeft afgestemd op die van de getuige [betrokkene 1] en dat [betrokkene 1] in opdracht of onder druk van derden zijn verklaringen heeft afgelegd. De (bekennende) verklaringen van de medeverdachte [betrokkene 2] en de verklaringen van [betrokkene 1] zijn naar het oordeel van het hof op dit punt dermate concreet en authentiek dat het hof deze verklaringen betrouwbaar acht. (...)”

De verklaringen van [betrokkene 2] vinden volgens het Hof eveneens steun in de verklaringen van de getuige [betrokkene 4], die in de gevangenis van [betrokkene 3] heeft vernomen dat [betrokkene 2] in Nederland de leveranciers moest vermoorden en dat verzoeker daarvan op de hoogte zou zijn. Volgens [betrokkene 4] zou [betrokkene 2] daarvoor van verzoeker een bedrag van € 30.000 ontvangen.

Het Hof heeft voorts overwogen dat het op basis van deze bewijsmiddelen de overtuiging heeft dat verzoeker van te voren bekend was met het feit dat [betrokkene 2] op 26 februari 2003 de personen die aanwezig waren in de woning zou gaan doden (verkort arrest, p. 4). Verzoeker is daarbij volgens het Hof als medepleger aan te merken, “waarbij verdachte een belangrijke rol heeft gespeeld door met de medeverdachte – al dan niet in opdracht van een

² [betrokkene 2] is door het Hof eveneens tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld.

ander of anderen – te onderhandelen over de prijs die hij voor de moorden zou ontvangen. (...)"

Het ingestelde cassatieberoep tegen het arrest van het Hof, is door de Hoge Raad op 1 april 2008 verworpen.

Het verzoek van de veroordeelde en zijn advocaat

Op 19 mei 2016 heeft mr. J.W.H. Peters, advocaat te Amersfoort, namens verzoeker bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad een verzoek ingediend als bedoeld in artikel 461 Sv tot het doen verrichten van nader onderzoek.

In de kern wordt in het verzoekschrift namens verzoeker het standpunt verdedigd dat niet verzoeker maar [betrokkene 3] de opdracht heeft gegeven tot de drievoudige moord. Verzoeker zou daarvan niet op de hoogte zijn geweest.

Voor een nadere onderbouwing van het verzoek tot nader onderzoek is in het verzoekschrift een viertal lijnen uitgezet:

1. Relevant onderzoeksmateriaal uit Duitsland, in het bijzonder voor verzoeker ontlastende verklaringen van [betrokkene 4], zijn ten onrechte niet aan het (Nederlandse) strafdossier toegevoegd. Het zou dan met name gaan om verklaringen die [betrokkene 4] op 6 september 2005 (verzoekschrift, p. 4), op 15 maart 2004, op 27 april 2004 en op 13 mei 2004 (verzoekschrift, p. 13) in Duitsland heeft afgelegd.
2. De deskundige Van der Sleen heeft de betrouwbaarheid van de voor het bewijs gebruikte verklaringen van [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] ter discussie gesteld.
3. Nader onderzoek van Langendoen zaait twijfels over de juistheid van de veroordeling van verzoeker en over de betrouwbaarheid van de aan de bewezenverklaring ten grondslag gelegde bewijsmiddelen.
4. Een voormalig medegedetineerde van [betrokkene 2], [betrokkene 5] geheten, heeft verklaard van [betrokkene 2] te hebben begrepen dat de opdracht tot de drievoudige moord is gegeven door "Arabieren" uit Berlijn en niet door verzoeker.

In aansluiting hierop zijn de volgende onderzoekswensen in het verzoekschrift geformuleerd:

1. Het horen van twee Duitse opsporingsambtenaren, die nader kunnen verklaren over Duitse onderzoeksresultaten die niet in het Nederlandse strafdossier terecht zouden zijn gekomen en die bovendien "wetenschap, in ieder geval de overtuiging" hebben dat niet verzoeker maar de familie [betrokkene 3] verantwoordelijk is voor de opdracht tot liquidatie (verzoekschrift, p. 33-34).
2. Het horen van [betrokkene 1].
3. Het horen van [betrokkene 5].
4. Het horen van [betrokkene 4].

Het verzoek van de procureur-generaal

Op de voet van artikel 462 Sv heeft de procureur-generaal bij brief van 11 augustus 2016 aan de Commissie advies gevraagd over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld

in artikel 461, eerste lid, Sv. Daarbij ware aandacht te besteden aan de vraag naar het nut en de noodzaak van het onderzoek dat in het verzoekschrift is voorgesteld, als ook aan de vraag of er naar het oordeel van de Commissie andere aanknopingspunten zijn voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

Het wettelijk kader voor de behandeling van het verzoek

Op grond van artikel 462, eerste lid van het Wetboek van Strafvordering is de Adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS, verder: Commissie)) belast met de advisering over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid, Sv. Dat wil zeggen een nader onderzoek naar de aanwezigheid van een grond voor herziening als bedoeld in artikel 457, eerste lid, onder c. Volgens laatstgenoemde bepaling kan de Hoge Raad een veroordeling herzien indien er sprake is van een gegeven dat bij het onderzoek op de terechtzitting aan de rechter niet bekend was en dat op zichzelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt, zodanig dat het ernstige vermoeden ontstaat dat indien dit gegeven bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid, hetzij tot een vrijspraak van de gewezen verdachte, hetzij tot een ontslag van alle rechtsvervolging, hetzij tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot de toepassing van een minder zware strafbepaling. De Commissie brengt haar advies uit aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad (art. 462, lid 1, Sv) of aan de Hoge Raad zelf (art. 469, lid 1, Sv).

In de Nota van Toelichting bij het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken wordt opgemerkt dat onder de vraag naar de wenselijkheid van een nader onderzoek, kan worden begrepen de vraag naar de vraagstelling en inrichting van dat onderzoek (§ 2.1). Ook kan de Commissie adviseren om in het kader van een nader onderzoek de door haar wenselijk geoordeelde onderzoekshandelingen te doen uitvoeren (Nota van Toelichting bij artikel 8 van het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken).

De activiteiten van de Commissie

De Commissie heeft het complete dossier op 24 oktober 2016 ontvangen. Vanuit de Commissie zijn het lid Franken en het plaatsvervangend lid Velings - per maart 2017 opgevolgd door plaatsvervangend lid Heijsman - met de voorbereiding van het advies belast. Daartoe hebben zij onafhankelijk van elkaar de dossierstukken bestudeerd en hun bevindingen met elkaar besproken. Het naar aanleiding daarvan opgestelde conceptadvies is op 11 mei 2017 tijdens een vergadering van de Commissie becommentarieerd en vervolgens vastgesteld. Daarbij heeft commissielid De Doelder zich verschoond en heeft commissielid Cleiren in zijn plaats deelgenomen aan de beraadslaging.

De bevindingen van de Commissie

De aan verzoeker opgelegde, levenslange gevangenisstraf brengt mee dat de Commissie zich bewust is van de belangen die voor verzoeker op het spel staan. Reeds daarom heeft de Commissie nauwgezet onderzocht of in het verzoekschrift, met de daarbij gevoegde bijlagen, aanknopingspunten te vinden zijn voor nader onderzoek als waarom is verzocht. Daarbij moet evenwel – gelet op de taak die de Commissie heeft – rekening worden gehouden met vier, met elkaar samenhangende omstandigheden.

In de eerste plaats ligt het niet op de weg van de Commissie om haar waardering van de voor het bewijs gebruikte verklaringen van [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] in de plaats te stellen van die van het Hof. Dat betekent bijvoorbeeld dat de beschouwingen

die in het verzoekschrift (op p. 23-24) zijn gewijd aan de betrouwbaarheid van de verklaringen van [betrokkene 2] geen rol hebben gespeeld in de beoordeling van de Commissie. De vraag of de verklaringen van [betrokkene 2] als betrouwbaar kunnen worden aangemerkt – gelet op de vele veranderingen in zijn verklaringen en met het oog op de vaststelling dat die verklaringen op belangrijke onderdelen niet overeenkomen met de verklaringen van [betrokkene 1] – is reeds door het Hof beantwoord. Alleen onder bijzondere omstandigheden kan er, bijvoorbeeld op basis van een nieuw deskundigenbericht, aanleiding voor de Commissie zijn te adviseren (de betrouwbaarheid van) dergelijke voor het bewijs gebruikte verklaringen alsnog aan een nader onderzoek te onderwerpen. De Commissie zal hierna ingaan op de vraag of die bijzondere omstandigheden zich voordoen.

In de tweede plaats heeft de Commissie aan de hand van het dossier vastgesteld dat zowel in het opsporingsonderzoek als bij de behandeling van de strafzaak van verzoeker ter terechtzitting uitvoerig aandacht is besteed aan de mogelijke rol van [betrokkene 3]. Het Hof heeft derhalve die mogelijke rol – alsmede de consequenties daarvan voor de aan verzoeker toe te dichten rol – in zijn oordeelsvorming kunnen betrekken. Die omstandigheid betekent wederom dat argumenten die – kort gezegd – tot uitdrukking brengen dat niet verzoeker maar [betrokkene 3] de initiator is geweest van de levensdelicten, slechts onder bijzondere omstandigheden voor de Commissie aanleiding kunnen zijn te adviseren tot nader onderzoek. De Commissie zal hierna eveneens ingaan op de vraag of die bijzondere omstandigheden zich ten aanzien van dit onderwerp voordoen.

In de derde plaats moet worden onderkend dat de rol van verzoeker als medepleger door het Hof is gebaseerd op een tweetal vaststellingen: (a) de wetenschap die verzoeker volgens het Hof vooraf heeft gehad over de door [betrokkene 2] uit te voeren liquidaties en (b) de onderhandelingen die verzoeker volgens het Hof op de dag voor de liquidaties met [betrokkene 2] zou hebben gevoerd (en afgerond) over het door [betrokkene 2] te ontvangen geldbedrag voor die liquidaties. Nader onderzoek is naar het oordeel van de Commissie dan ook alleen aangewezen, indien aanleiding bestaat de juistheid van deze vaststellingen ter discussie te stellen en indien de verzochte onderzoekshandelingen in het teken van een discussie over die vaststellingen (kunnen) staan.

De tweede en de derde omstandigheid brengen in de vierde plaats mee dat de vraag of [betrokkene 3] opdracht heeft gegeven (aan [betrokkene 2] en/of aan verzoeker) om de Nederlandse leveranciers van het leven te beroven, in beginsel niet relevant is. Het antwoord op die vraag heeft het Hof, in een overweging die hiervoor is geciteerd, nadrukkelijk in het midden gelaten. Dat kon het Hof ook doen, omdat het zich uitsluitend had te buigen over de rol van verzoeker. Met andere woorden: ook al zou overvloedig bewijs bestaan voor de gedachte dat [betrokkene 3] de opdracht heeft gegeven, dan nog doet die vaststelling op zichzelf niet af aan het oordeel van het Hof dat verzoeker als medepleger is aan te merken, omdat hij op voorhand wist van de opdracht tot liquidatie en omdat hij met [betrokkene 2] heeft onderhandeld over de vergoeding die [betrokkene 2] daarvoor zou ontvangen.

Tegen deze achtergrond komt de Commissie tot de volgende beoordeling.

De verklaringen van [betrokkene 4]

De verklaringen die [betrokkene 4] op 15 maart 2004, 27 april 2004, 13 mei 2004 en 6 september 2005 in Duitsland heeft afgelegd, zijn als bijlagen bij het verzoekschrift gevoegd. De Commissie heeft vastgesteld dat de verklaringen van 15 maart 2004, 27 april 2004 en 6 september 2005 in het dossier zijn gevoegd, dat aan het Hof ter beschikking stond. De verklaring die [betrokkene 4] op 6 september 2005 heeft afgelegd, in het bijzijn van een Nederlandse rechter-commissaris, is nadrukkelijk aan de orde gesteld tijdens de behandeling van de strafzaak in hoger beroep. Alleen de verklaring die [betrokkene 4] op 13 mei 2004 heeft afgelegd, heeft de Commissie niet aangetroffen in het dossier.

Ten aanzien van drie van de vier in het verzoekschrift benoemde verklaringen geldt derhalve dat deze aan het Hof bekend waren en dus niet als een nieuw gegeven in aanmerking komen.

Overigens geeft ook de inhoud van de verklaringen die [betrokkene 4] op 15 maart 2004, 27 april 2004, 13 mei 2004 en 6 september 2005 heeft afgelegd – tegen de achtergrond van de uitgangspunten voor de beoordeling van het verzoekschrift – naar het oordeel van de Commissie geen aanleiding tot nader onderzoek.

In de verklaring van 15 maart 2004, vanaf 13.30 uur, heeft [betrokkene 4] onder meer gesproken over uitlatingen van [betrokkene 3] over de Duitse advocaat Mullerhof, die “de Turk er niet van had weerhouden een verklaring af te leggen”. Alleen in die passage kan, ervan uitgaande dat met “de Turk” op verzoeker wordt gedoeld, een verwijzing naar verzoeker en diens strafzaak worden gelezen. In deze verklaring is verder echter in het geheel niet ingegaan op de rol die verzoeker heeft gespeeld. De Commissie acht deze verklaring daarom niet ontlastend voor verzoeker en zij ziet daarin geen aanleiding voor nader onderzoek.

In zijn verklaring van 27 april 2004, vanaf 11.18 uur, heeft [betrokkene 4] uitsluitend gesproken over een accu van een mobiele telefoon die kennelijk bij een celinspectie is aangetroffen. Over verzoeker of diens strafzaak gaat deze verklaring niet. De Commissie acht deze verklaring daarom niet ontlastend voor verzoeker en zij ziet daarin dan ook geen aanleiding voor nader onderzoek. Datzelfde geldt voor de verklaring die [betrokkene 4] op 13 mei 2004, vanaf 14.45 uur, heeft afgelegd: dat [betrokkene 4] volgens deze verklaring onder druk is gezet door [betrokkene 3] om zijn verklaringen in te trekken, heeft geen betrekking op de rol die in het arrest van het Hof aan verzoeker is toegekend.

In zijn verklaring van 6 september 2005 heeft [betrokkene 4] verklaard dat hij zich de woorden van [betrokkene 3] zo herinnert dat de opdracht voor de liquidaties niet aan de Turk maar aan de ander is gegeven. Bovendien heeft hij verklaard zich niet te kunnen herinneren of [betrokkene 3] heeft verteld dat de Turk op de hoogte was van het moordplan. Dat de opdracht mogelijk door een ander is verstrekt, is door het Hof in zijn arrest onder ogen gezien. Dat [betrokkene 4] zich op 6 september 2005 niet meer kan herinneren of verzoeker vooraf wist van het moordplan, is niet ontlastend. Tot een andere waardering van de voor het bewijs gebruikte verklaringen van [betrokkene 4], geeft ook deze verklaring daarom geen aanleiding.

Het rapport van de deskundige Van der Sleen

In haar rapport velt Van der Sleen het volgende oordeel over de waarde van de door [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] afgelegde verklaringen die door het Hof voor het bewijs zijn gebruikt:

“De waarde van de verklaring van [betrokkene 2] over de betrokkenheid van [verzoeker] bij de planning van de moorden is niet te bepalen, omdat zijn verklaring op dit punt uiterst summier is en bovendien niet getoetst kan worden aan de verklaring van [betrokkene 1]. De waarde van de verklaring van [betrokkene 1] over de betrokkenheid van [verzoeker] bij de planning van de moorden is nihil, omdat deze verklaring vrijwel uitsluitend is gebaseerd op het bevestigen van de inhoud van de door de verhoorders ingebrachte informatie van [betrokkene 2]. Er is dus een probleem met de ontstaansgeschiedenis van de verklaring van [betrokkene 1] op dit punt. De details die [betrokkene 1] kennelijk uit zichzelf noemt en die enigszins aansluiten bij de verklaring van [betrokkene 2] (‘twenty-five’ en dinsdagavond) zijn naar mijn oordeel mager.

De verklaring van [betrokkene 4] is intern tegenstrijdig over de rol van [verzoeker] bij de planning van de moorden. Het is onmogelijk te bepalen welke versie over de rol van [verzoeker] bij de planning van de moorden de juiste is.”

De Commissie ziet in het rapport van Van der Sleen geen aanleiding te adviseren tot nader onderzoek. Tot die slotsom is zij gekomen op basis van de navolgende bevindingen.

In de eerste plaats steunt de analyse van Van der Sleen niet uitsluitend op de verklaringen die door [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] zijn afgelegd. In de opgave van het materiaal dat door haar is bestudeerd, heeft Van der Sleen vermeld dat zij onder meer ook kennis heeft genomen van het door Langendoen in concept opgestelde rapport en van de weergave van de gesprekken die zijn gevoerd met [betrokkene 5]. Voor de beantwoording van de aan haar gestelde vraag zijn die documenten niet relevant, terwijl de bestudering daarvan het risico van verwachtingseffecten en *confirmation bias* in zich bergt. Over dat risico is op enige schaal gepubliceerd in het vakgebied waarop Van der Sleen zich baseert.

In de tweede plaats zijn de kanttekeningen die Van der Sleen heeft geplaatst bij de door [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] afgelegde verklaringen gebaseerd op het dossier dat ook aan het Hof ter beschikking stond. Het was het Hof dus bijvoorbeeld bekend dat [betrokkene 1] pas over het “doorslaan van de handen” heeft verklaard, na te zijn geconfronteerd met een verklaring van [betrokkene 2]. Het Hof heeft zich in het arrest vervolgens uitgelaten over de betrouwbaarheid van de voor het bewijs gebruikte verklaringen. Het rapport van Van der Sleen geeft geen argumenten waarom die gemotiveerde weging door het Hof van de betrouwbaarheid van deze verklaringen als onjuist terzijde zou moeten worden geschoven. In feite plaatst Van der Sleen in haar rapport haar beoordeling slechts tegenover die van het Hof. Daaraan liggen evenwel geen gegevens of inzichten ten grondslag die het Hof niet bekend waren of die anderszins een nieuw licht op de zaak (kunnen) werpen.

In de derde plaats is het de Commissie opgevallen dat Van der Sleen niet systematisch heeft getracht het voor haar alternatieve scenario – te weten dat de verklaringen van [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] wel als betrouwbaar kunnen worden aangemerkt – te onderzoeken. Daartoe bestaat naar het oordeel van de Commissie wel aanleiding. De

kwalificaties die Van der Sleen aan de verklaringen van [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] heeft gegeven, zijn namelijk niet in alle opzichten overtuigend.

Van der Sleen heeft bijvoorbeeld de verklaringen van [betrokkene 2] over de betrokkenheid van verzoeker bij de planning van de moorden als “uiterst summier” aangemerkt (rapport, p. 7). Die aanduiding kan misschien nog als juist worden bestempeld voor zover zij betrekking heeft op de onderhandelingen die volgens [betrokkene 2] op 25 februari 2003 in aanwezigheid van [betrokkene 1] zijn gevoerd, waarbij laatstgenoemde de handen van [betrokkene 2] en verzoeker – ten teken van overeenstemming – uiteen heeft geslagen. Maar overigens heeft [betrokkene 2] uitgebreid verklaard over gesprekken die hij met verzoeker heeft gevoerd over diens plan de Nederlandse leveranciers van het leven te beroven, buiten aanwezigheid van [betrokkene 1]. Die onderdelen van de door [betrokkene 2] afgelegde verklaringen, die ten dele ook voor het bewijs zijn gebruikt, zijn bezwaarlijk als summier aan te merken.

Van der Sleen tilt in haar beoordeling van de verklaringen van [betrokkene 1] zwaar aan het feit dat deze getuige aanvankelijk niet, maar later wel heeft verklaard dat hij de overeenkomst tussen [betrokkene 2] en verzoeker heeft bezegeld door de door hen gegeven handdruk door te slaan: [betrokkene 1] zou niets anders hebben gedaan dan de hem voorgehouden verklaring van [betrokkene 2] hebben bevestigd (rapport, p. 7). Daarmee wordt naar het oordeel van de Commissie geen recht gedaan aan de door [betrokkene 1] op 17 april 2003 afgelegde verklaring. Voordat hij met de verklaring van [betrokkene 2] is geconfronteerd, heeft [betrokkene 1] tijdens dat verhoor uit eigen beweging reeds verklaard dat [betrokkene 2] en verzoeker op 25 februari 2013 met elkaar, in zijn aanwezigheid, hebben gesproken over geld. Het is dus niet zo dat [betrokkene 1] pas over het onderhandelingsproces heeft gesproken na confrontatie met de verklaring van [betrokkene 2]. Dat geldt slechts voor een beperkt onderdeel, te weten het sluitstuk van de onderhandelingen, met het doorslaan van de handen. Waarom de details die [betrokkene 1] uit eigen beweging heeft genoemd als “mager” zijn te kwalificeren (rapport, p. 7) is niet duidelijk.

De vaststelling dat [betrokkene 1] over dat sluitstuk pas heeft verklaard na te zijn geconfronteerd met de door [betrokkene 2] afgelegde verklaring, wordt in het rapport van Van der Sleen aangemerkt als een beïnvloedende werkwijze (p. 5), waardoor de verklaring van [betrokkene 1] vanuit rechtspsychologisch oogpunt niet bruikbaar zou zijn (p. 6). De Commissie acht het standpunt dat elke verklaring die wordt afgelegd na een confrontatie met ander onderzoeksmateriaal niet bruikbaar is voor het bewijs in zijn algemeenheid niet juist. Het is de Commissie ook niet duidelijk op welke rechtspsychologische expertise dat standpunt is gebaseerd. Daarenboven geldt dat dit standpunt over de door [betrokkene 1] afgelegde verklaringen geen recht doet aan hetgeen [betrokkene 1] heeft verklaard, na te zijn geconfronteerd met de door [betrokkene 2] afgelegde verklaring. [betrokkene 1] heeft toen opgemerkt:

“Ja, dat klopt. Maar ik herinnerde het me zojuist niet meer. Dat zijn van die kleine details!”

En op de tegenwerping van de verbalisant dat hem juist daarvoor is gevraagd naar een vriendschappelijk gebaar tussen [betrokkene 2] en verzoeker, bijvoorbeeld een handdruk, heeft [betrokkene 1] als volgt gereageerd:

“Voor mij is dat geen vriendschappelijk gebaar. Dat is toch net als het sluiten van een pact. [Voornaam verzoeker] heeft me gewoon gevraagd de handen uit elkaar te slaan. Ik vond dat alleen nogal stom. Ik wist immers ook niet waarom. Ik heb het toen gewoon gedaan.”

Van der Sleens typering van de door [betrokkene 4] afgelegde verklaring als innerlijk tegenstrijdig, heeft de Commissie evenmin overtuigd. Uit de voor het bewijs gebruikte verklaringen van [betrokkene 4] blijkt dat hem door [betrokkene 3] is verteld dat “de Turk” – met wie, naar de Commissie begrijpt, verzoeker wordt bedoeld – vooraf wist dat de Nederlanders zouden worden gedood en dat de Tsjetsjeen – met wie, naar de Commissie begrijpt, [betrokkene 2] wordt bedoeld – door de Turk € 30.000 is geboden voor het doodschieten van de leveranciers. Dat [betrokkene 4] ook heeft verklaard te hebben begrepen dat verzoeker verrast of geschrokken was nadat de levensdelicten hadden plaatsgevonden en dat hij daaruit de conclusie heeft getrokken dat verzoeker vermoedelijk niet vooraf op de hoogte was van de plannen, betekent niet zonder meer dat de verklaringen als innerlijk tegenstrijdig zijn aan te merken. De door [betrokkene 4] beschreven schrikreactie behoeft immers niet te betekenen dat verzoeker niet op voorhand op de hoogte was van de plannen.

De Commissie komt dan ook tot de conclusie dat het rapport van Van der Sleen geen aanleiding vormt voor nader onderzoek. Haar rapport is gebaseerd op informatie die het Hof bekend was. Aan haar van het Hof afwijkende waardering van die verklaringen liggen geen gegevens of inzichten ten grondslag die een nieuw licht op de zaak (kunnen) werpen, haar typering van de voor het bewijs gebruikte verklaringen is niet in alle opzichten overtuigend en ten slotte is niet duidelijk op welke rechtspsychologische inzichten haar conclusies zijn gebaseerd.

Het rapport van Langendoen

Het aan het verzoekschrift ten grondslag gelegde rapport dat is opgesteld door de heer Langendoen, telt vijf elementen die bespreking behoeven.

Het eerste element is een summier analyse van het aan Langendoen ter beschikking gestelde dossier. In dat verband wordt met name gewezen op een telefoongesprek dat op 26 februari 2003 om 21.01 uur is gevoerd, waarin is gebeld naar een Duits telefoonnummer (0049-[001]) door een Nederlands telefoonnummer (06-[002]). Dat telefoongesprek heeft plaatsgevonden, kort nadat de drie slachtoffers om het leven zijn gebracht. Volgens verzoeker zou [betrokkene 2] toen hebben gebeld en volgens Langendoen zou uit hem ter hand gestelde stukken blijken dat het Duitse telefoonnummer werd gebruikt door [betrokkene 3]. Dit leidt in het rapport van Langendoen tot de vraag waarom [betrokkene 2] op zo'n cruciaal moment nog een telefoongesprek zou voeren, als verzoeker de opdracht zou hebben gegeven tot de drievoudige moord (rapport Langendoen, p. 3-4).

Het tweede element betreft een verslag van contacten tussen Langendoen en [betrokkene 1]. In een gesprek is [betrokkene 1] door Langendoen geconfronteerd met een door hem ([betrokkene 1]) afgelegde, voor verzoeker belastende verklaring. Volgens het rapport van Langendoen heeft [betrokkene 1] daarop aan Langendoen medegedeeld dat hij een dergelijke verklaring nooit heeft afgelegd, dat hij nimmer heeft geweten wie de opdracht heeft gegeven tot de drievoudige moord en dat hij geen enkele kennis draagt van “het doorslaan van de handen”. Volgens het rapport heeft [betrokkene 1] daaraan toegevoegd

dat, als hij wel over deze onderwerpen zou hebben verklaard, hij dan door de politie onder druk is gezet of tot het afleggen van die verklaring door de politie is gedwongen. Nadat Langendoen aan [betrokkene 1] de door laatstgenoemde afgelegde verklaringen per post heeft toegestuurd, heeft [betrokkene 1] verder contact met Langendoen afgehouden (rapport Langendoen, p. 4-5).

Het derde element betreft een verwijzing naar een in het strafdossier in de zaak van verzoeker aangetroffen proces-verbaal, waarin een Duitse opsporingsambtenaar melding maakt van grote druk die door [betrokkene 3] is uitgeoefend op degenen die belastende verklaringen over leden van deze familie of organisatie hebben afgelegd, om die belastende verklaringen te wijzigen of in te trekken (rapport Langendoen, p. 5).

Het vierde element betreft het contact dat Langendoen heeft gehad met Duitse opsporingsambtenaren en Duitse journalisten, die – kort gezegd – de overtuiging hebben dat [betrokkene 3] opdracht heeft gegeven voor de drievoudige moord (rapport Langendoen, p. 6-7). In het rapport wordt niet uiteengezet met wie Langendoen in dit verband contact heeft gehad. In het rapport wordt evenmin geconcretiseerd waarop die kennelijk bestaande overtuiging is gebaseerd.

Het vijfde element betreft de verklaring van [betrokkene 5], die langere tijd met [betrokkene 2] in detentie heeft doorgebracht. Volgens [betrokkene 5] zou hij van [betrokkene 2] hebben begrepen dat niet verzoeker maar “een groep Arabieren uit Berlijn” de opdracht heeft gegeven voor de drievoudige moord.

De Commissie overweegt omtrent deze elementen als volgt.

Het eerste element geeft geen aanleiding tot nader onderzoek. Dat direct na de drievoudige moord met een aan verzoeker toegeschreven telefoon is gebeld naar Duitsland, was aan het Hof bekend. In het dossier bevindt zich een uitvoerig overzicht van voor het onderzoek relevante telefonische contacten, waarin ook het door Langendoen bedoelde telefoongesprek is vermeld. Het is niet mogelijk eenduidig vast te stellen wie aan dat telefoongesprek hebben deelgenomen, terwijl over de inhoud van dat gesprek slechts kan worden gespeculeerd. Nader onderzoek zal daarin geen verandering kunnen brengen.

Het tweede element geeft evenmin aanleiding tot nader onderzoek. De enkele mededeling van [betrokkene 1] dat hij nimmer belastende verklaringen over verzoeker heeft afgelegd en dat hij niets weet van diens veronderstelde rol als opdrachtgever of van het “doorslaan van de handen”, althans dat hij onder druk is gezet als hij dergelijke verklaringen wel heeft afgelegd, is onvoldoende. De Commissie betreft in haar beoordeling van dit element dat [betrokkene 1] blijkens het door Langendoen opgestelde rapport nogal dubbelzinnig is geweest in zijn uitlatingen: enerzijds heeft hij immers aan Langendoen verkondigd dat hij nimmer voor verzoeker belastende verklaringen heeft afgelegd en dat hij ook geen wetenschap ter zake heeft, terwijl hij anderzijds heeft gesteld dat hij onder druk is gezet om belastende uitspraken over verzoeker te doen. De inhoud van het gesprek tussen Langendoen en [betrokkene 1], zoals die is weergegeven in het door Langendoen opgestelde rapport, is in elk geval onvoldoende voor een nader onderzoek naar de (betrouwbaarheid van de) destijds door [betrokkene 1] afgelegde verklaringen.

Het derde element bevat geen gegeven dat het Hof niet reeds bekend was. Het is ook in hoger beroep uitdrukkelijk besproken.

Ten aanzien van het vierde element merkt de Commissie op dat (a) een strafrechtelijk onderzoek in Duitsland naar de mogelijke betrokkenheid van [betrokkene 3] bij de drievoudige moord niet tot een veroordeling heeft geleid en (b) een Duitse opsporingsambtenaar – die volgens opgave in het verzoekschrift zou moeten worden gehoord over zijn “wetenschap, in ieder geval overtuiging” – reeds in het kader van de behandeling van verzoekers strafzaak is gehoord en toen een uitvoerige verklaring heeft afgelegd over – kort gezegd – (zijn visie op) de rol van [betrokkene 3] en de beoordeling van de door verzoeker afgelegde verklaringen. Beide vaststellingen onderstrepen dat het Hof reeds is geconfronteerd met de discussie over de rol van [betrokkene 3]. In het verzoekschrift is niet gesteld dat in dit verband nieuwe inzichten in Duitsland bestaan, die ten tijde van de behandeling van verzoekers strafzaak niet bekend waren en dus ook niet aan het Hof zijn voorgelegd.

De verklaring van [betrokkene 5]

Het vijfde element uit het rapport van Langendoen is als een afzonderlijk “novum” in het verzoekschrift gepresenteerd. Het gaat dan om de op 7 april 2016 tegenover een notaris afgelegde verklaring van [betrokkene 5].

Volgens die verklaring verbleef [betrokkene 5] in 2013 in de penitentiaire inrichting te Zutphen en zat hij aldaar op dezelfde afdeling als [betrokkene 2]. Zij zouden veel met elkaar zijn opgetrokken, alleen al omdat zij de enige Russisch sprekende gedetineerden waren op die afdeling. Volgens de notariële verklaring heeft [betrokkene 2] aan [betrokkene 5] verteld waarvoor hij ([betrokkene 2]) was veroordeeld:

“Hij heeft mij verteld dat hij in opdracht drie mensen had geliquideerd. Hij zei daarover nog het navolgende: “De opdrachtgevers voor de liquidatie waren Arabieren uit Duitsland, ze zijn niet opgepakt omdat ze voor de overheid en politie werken. Er was ook een Turk bij. Deze Turk was geen opdrachtgever. Hij was niet eens in het huis toen ik de liquidatie uitvoerde.” Vervolgens heb ik, [betrokkene 5], aan [betrokkene 2] gevraagd wat de reden was van de liquidatie. Hij antwoordde hierop: “Het ging om geld, iemand moest die Arabieren geld geven wat ze niet gedaan hadden en daarom heb ik de opdracht gekregen om de mensen op te ruimen.” Op een gegeven moment heb ik [betrokkene 2] gevraagd of hij spijt had van wat hij gedaan had, waarop hij antwoordde: “Ja, want het ergste is dat ik er uiteindelijk achter ben gekomen dat ik de verkeerde mensen heb doodgeschoten. De drievoudige moord die ik heb gepleegd was op de verkeerde mensen.” Meer details heeft [betrokkene 2] niet verteld over zijn daad.”

Van de contacten die mr. Peters of anderen met [betrokkene 5] hebben gehad voordat deze notariële verklaring is afgelegd, is geen verslag bijgevoegd. De Commissie moet het derhalve doen met de korte verklaring van [betrokkene 5] ten overstaan van een notaris, waarvan de kern hiervoor is geciteerd.

In die verklaring zijn geen aanknopingspunten te vinden voor de gedachte dat de rol van verzoeker een andere is geweest dan die het Hof aan hem heeft toebedeeld. Uit de verklaring van [betrokkene 5] kan niet worden opgemaakt dat verzoeker, anders dan het Hof

heeft overwogen, niet vooraf wist dat de Nederlandse leveranciers van het leven zouden worden beroofd. Uit de verklaring van [betrokkene 5] kan evenmin worden afgeleid dat verzoeker, anders dan het Hof heeft overwogen, niet op 25 februari 2003 heeft onderhandeld met [betrokkene 2] over het aan die [betrokkene 2] te betalen geldbedrag voor de liquidaties. Dat de opdracht voor de liquidaties mogelijk door een ander dan verzoeker is gegeven, is door het Hof bovendien uitdrukkelijk onderkend.

De verklaring van [betrokkene 5] discrimineert met andere woorden niet tussen het scenario dat door het Hof in het veroordelend arrest is geschetst en het scenario dat namens verzoeker in het verzoekschrift wordt verdedigd. Het door [betrokkene 2] aan [betrokkene 5] vertelde verhaal over de opdrachtgever(s) en het motief, doet geen afbreuk aan de rol die het Hof aan verzoeker heeft toegekend.

Conclusie van de Commissie

Verzoeker is tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor zijn betrokkenheid bij een drievoudige moord. Hij is daarbij door het Hof aangemerkt als medepleger, waarbij het Hof heeft vastgesteld dat verzoeker vooraf bekend was met het plan de Nederlandse leveranciers van het leven te beroven en dat verzoeker met de mededader [betrokkene 2] heeft onderhandeld over de prijs van de liquidaties.

In het verzoekschrift en de daaraan ten grondslag gelegde stukken, is langs twee hoofdwegen geprobeerd de door het Hof vastgestelde rol van verzoeker te ontcrachten. In de eerste plaats is gewezen op de rol van [betrokkene 3]: de opdracht tot liquidatie zou van [betrokkene 3] afkomstig zijn en overigens zou [betrokkene 3] de nodige druk hebben uitgeoefend op degenen die belastende verklaringen hebben afgelegd. In de tweede plaats zouden de aan de bewezenverklaring ten grondslag gelegde verklaringen van getuigen als niet betrouwbaar moeten worden aangemerkt.

Het oordeel van de Commissie komt erop neer dat geen van beide hoofdwegen aanleiding kan geven tot nader onderzoek als waarom is verzocht. De eerste weg kan dat niet, omdat (a) het Hof uitdrukkelijk heeft onderkend dat de uiteindelijke opdracht tot liquidatie afkomstig kan zijn geweest van (een) derde(n) en (b) de rol van [betrokkene 3] op zichzelf niet relevant is voor de door het Hof aan verzoeker toegekende rol, zoals hiervoor omschreven. De tweede weg kan dat niet, omdat (a) de kanttekeningen die zijn geplaatst bij de voor het bewijs gebruikte verklaringen van [betrokkene 2], [betrokkene 1] en [betrokkene 4] berusten op materiaal dat het Hof reeds bekend was en dat het Hof dus in zijn beoordeling heeft kunnen betrekken en (b) geen nieuwe gegevens of inzichten zijn gepresenteerd die desondanks nopen de eerder door het Hof gegeven beoordeling in twijfel te trekken.

De Commissie adviseert derhalve het verzoek af te wijzen.

Maastricht, 23 juni 2017

H.L.G.J. Merckelbach,

Advies ACAS zaak 030

Plv. voorzitter Adviescommissie afgesloten strafzaken

